

یادداشت روز

اول حقوقدان‌ها بخوانند!

موضوع واضح ارائهٔ توافقتنامه هسته‌ای در قالب لایحه به مجلس، به قدری در نقل قول دولتی‌ها مورد همه قرار گرفته است که گویی از نظر این عده اساساً نباید توافق هسته‌ای در مجلس بررسی شود؛ به این اظهارات توجه کنید:

«بر اساس برنامه اقدام مشترک است که دو طرف به صورت داوطلبانه اجرا می‌کنند. در صورتی که توافقنامه در حیطه اختیارات شورای عالی امنیت ملی قرار گیرد آن موضوع از حیطه اختیارات مجلس خارج می‌شود (۱) و در ۱۲ اردیبهشت ماه موضوع هسته‌ای کشورمان در اختیار شورای عالی امنیت ملی بوده است، به اعتقاد ما که نباید نیاز به مصوبه مجلس ندراره، این گفته که ظاهر حقوقی هم دارد، توسط معاون امور حقوقی و بین‌الملل وزارت امور خارجه و عضو ارشد تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای، آقای دکتر عراقچی بیان شده است.

این صحبت این بود که برجام باید توسط قانونگذاران تصویب شود، چرا پارلمان‌های ۵۰نایل تصویب این متن نیستند؟! برای بردن برام در مجلس تصویب شده، این گفته خام‌فکران آمیزه‌دهنده، معاون حقوقی رئیس‌جمهوری است که هیچ توضیحی، تنها مدعی شده‌اند برجام نیاززی به تصویب شدن در مجلس ندارد.

«در نهایت به این توافقتنامه در مجلس رأی بدهند، بلکه نمایندگان دفعه‌های خود را به شورای عالی امنیت ملی اعلام می‌کنند. مجلس در چارچوب قانون، گزارش توافق را مورد بررسی قرار می‌دهد و تصمیم‌گیرنده درباره این توافقتنامه شورای عالی امنیت است. مجلس باید به گزارش در مورد توافق هسته‌ای نیاز داشت که آن ارائه شده، این عبارات توهین‌آمیز را هم سنگینی دولت، آقای دکتر نوبخت گفته است…» و…

با این توصیف، ظاهراً اثر نرسد دولتی‌ها متن تهیه شده هسته‌ای را به مجلس ارائه کرده و در تدارک دور کردن قانون اساسی هستند، جهت یادآوری بدیهیات حقوقی به قائلین بررسی‌نشدن برجام در مجلس و همچنین نمایاندن این موضوع که پس از کاهش‌بردارای کشورهای غربی در وین و ژنو، اکنون در حال نقض قانون مهم اساسی کشورمان هستیم، لازم است باز هم چند پندنی در این رابطه بفرستیم:

۱- «مطابق حقوق بین‌الملل و البته حقوق داخلی اکثر کشورها…» جمله برای اینکه توافق بین‌المللی به دو دسته «توافق سیاسی» و «توافق حقوقی» تقسیم می‌شوند. علت تمسک‌یک این دو دسته هم، «ازام و تعهدآوری» توافق است؛ برای این صورت که توافقی بدون ازام و تعهد، «توافق سیاسی» در برعکس، موافقتنامه‌ای که ازام و تعهد داشته باشد، یک «توافق حقوقی» است.

از طرف دیگر، و باز هم وفق بدیهیات حقوق بین‌الملل، یک معاهده برای اینکه پسوند «بین‌المللی» به خود بگیرد، بایستی توسط تابعان حقوق بین‌الملل منعقد گردد. دولت‌ها، تابعان اصلی حقوق بین‌الملل هستند، لذا شکی نیست که متن تهیه شده در مذاکرات هسته‌ای، یک «معاهده بین‌المللی» است. همچنین در آن نکته هیچ کسی، چه موافقان و چه منتقدان درج‌نام، شکی ندارند که در برجام، ضمانت‌حجرانه امن و قطعنامه ۲۲۳۱ «تهدات الزام‌آور» بسیاری پذیرفته شده است، از محدودیت‌های تأسیسات ۲۵ ساله گرفته تا بن‌تربیزی قلب راکتور اورک و محدودیت‌های بسیار گسترده تحقیقاتی و تحقیقات نظامی و برخی دیگر از موضوعات برجام به استناد «داوطلبانه» بودن اجرای برجام. آن را از تصویب مجلس بی‌نیاز؛ برشمرده‌اند، فرقی در صورت مسئله طرح نشده در این بیان جداگانه نیست، چرا که به هر حال تعهدات کشوری و اسفابری توسط تیم محترم مذاکره‌کننده امضا شده است، چه اجرائی آن داوطلبانه باشد و چه نباشد. لذا برپرواض است که متن تهیه شده، دارای «تعهد» بوده، وصف بین‌المللی به خود گرفته و مشخصاً یک معاهده حقوقی بین‌المللی» است. اما سرنوشت این معاهده حقوقی بین‌المللی در قوه دادلی چه می‌شود؟

۲- به تصریح اصول هفتاد و هفتم و یکمصد و بیستست و پنجم قانون اساسی، تمام معاهدات حقوقی بین‌المللی، بایستی به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد، در غیراین صورت لازم‌الاجرا نخواهد بود؛ بازم به تصریح همین اصول یک معاهده بین‌المللی، تحت هر نام و عنوان دیگری که مطرح شود، اگر به‌رهمدآور نباشد، نیاز به تصویب مجلس دارد لذا تفاوتی نمی‌کند که عنوان یک متن بین‌المللی، باشد یا نه. Joint Comprehensive Plan of Action (معاهده جامع اقدام مشترک: برجام) باشند یا مثلاً Nuclear Agreement (توافق هسته‌ای) به هر صورت دیگری؛ همین که تعهدی در یک متن پذیرفته شود - چه داوطلبانه و چه غیرداوطلبانه - نیاز به تصویب مجلس و تأیید شورای نگهبان خواهد داشت، اینکه برخی از حقوقدان‌ها (بعنوانی حقوق دانان) به بیان اشتباه درج‌نام و بدون بدین معنویت تعهدآور می‌فاد آن، برجام، و ضمانت‌ش را بی‌نیاز از تصویب مجلس دانسته‌اند، موضوعی است که در ادبیات حقوقی، به دخالتی چه بین‌المللی، همین منتهی و نشان از کلاهپاشی است. بیان این مطلب در اینجا لازم است که تعهدات تائکون اجرا شده و یا در حال اجرا توسط قوه مجریه از قبیل بن‌تربیزی در قلب راکتور، از آنجا که هنوز برجام در مجلس بررسی و تصویب نشده، به طور آشکار نقض اصول متعدد قانون اساسی بوده و قبایل پیگرد حقوقی است.